

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioannis Ionstoni|| Theatrvm|| Vniversale Omnivm|| Animalivm||
Qvadrpedvm

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLV.

VD18 90528808

Caput VII. De Chamaeleonte.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10966

De Chamaeleonte.

Ambrosin.
de Digit.
quadrup.
l. 1. c. 14.
Nomen.

descriptio.
Plin. H. N.
l. 8. c. 33.

Arist. Hist.
A. l. 7. c. 11
Theophr.
de mutan-
tib. colo-
rem.

De Chamaeleontis ethymo, quae vox parvum leonem significat, nihil occurrit, praeter hoc, ridiculum nimis esse lisdorum, qui a camelo et leone deducit, et recentiores Barbaros, *Gamaleonem*, *Zamaleonem*, *Hamaleonem*, et *Maleonem* eundem vocare. In *descriptione* variant auctores, tam antiqui, quam recentiores. Plinium si sequimur, figura et magnitudine esset lacertae, nisi *crura* essent erecta et excelsiora. *Latera* ventri iunguntur, ut piscibus, et spina simili modo. Eminent *rostrum*, ut in porco haud absimile fuillo, *cauda* praelonga in tenuitatem desinens, et implicans se viperinis orbibus, *ungues* adunci, *corpus* asperum ceu crocodilo, *oculi* in recessu cavo, tenui discrimine praegrandes, et corpori concolores. *Caro* in capite et maxillis et ad commissuram caudae admodum exigua, nec alibi toto corpore. *Sanguis* in corde et circa oculos tantum. Viscera sine splene. Idem fere apud Aristotelem invenies. Theophrastus addit, parum abesse, quin pulmo totum corpus impleat. Aristoteles vero, lacertam plane repraesentare, et rostrum simiae porcariae habere. *Ambrosinus* ita hoc animal descripsit. Primitus inquit, si caput meditemur, a medio capite retrorsum ossea pars triquetra eminent, reliqua pars antrorsum colligitur cava, et quasi canaliculata, eminentibus utrinque osseis marginibus asperis, et leviter ferratis. *Oculi* in cavo recessu praegrandes, et colori concolores conduntur, cuius pupilla non movetur, sed animal totius oculi motu circumspicit, ore semper hiante, linguam habet longam et terrestri lumbrico similem, in cuius extremitate spongiosus quidam et glutinosus nodus existit. Ideo Iohannes Laudius, referente Scaligero, huic animali adsignat *linguam* palmi longitudine, et quidamquam

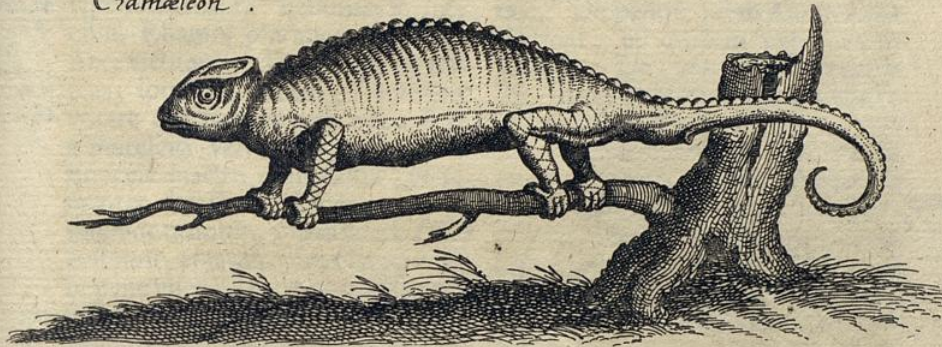
acetabulum in summa ipsius parte cum mucro, quo praedam cito tollit. *Dentium* et *gingivarum* loco, os quoddam continuum et ferratum habet, nec non superius labium brevius. *Gula* atque *arteria* ex mente Aristotelis in eodem situ, ut in lacerta est. *Pulmo* in comparatione ad molem corporis illi inest maximus. *Cor* habet magnitudine cordis muris domestici, *hepatis* lobos duos, quorum sinister est maior, *folliculus fellis* granum hordeaceum aemulans, sinistro iecoris lobo adhaeret. Denique *intestina* omnia interaneis lacertae similia esse prodit Aristoteles. *Crura* postea illi insunt recta et longiora, quam lacertae, quamvis inflexus sit similis. Demum pedes anteriores a posterioribus valde discrepantes Natura huic animali concessit. Etenim teste Bellonio, priores pedes ternos digitos intra, binos extra, posteriores vero ternos extra et binos extra possident. Itaque ex Gesnero longitudo huius animalis a summo rostro ad initium caudae septem, vel octo digitorum est. Altitudo digitorum quinque, medius locus inter imum ventrem, et summum dorsus flexus costarum continet circiter sedecim. Et demum maculis distinctus, ut pardus conspicitur. At paullo aliter de quibusdam *Gassendus*. Sunt enim secundum hunc Chamaeleoni *dentes* eleganter dispositi. Unicum *intestinum* non circumvolutionibus, sed curvaturis solum productum. *Excrementum* satis liquidum, nisi qua parte ad anum accedit. *Hepar* bifidum, et ex gibba parte quidem sanguinem in cor auriculatum infundens, at non superstitite ascendente descendente caudice venae, quippe aliunde non porta modo nuncupata, in intestinum, sed venae quoque aliae, ad caeteras partes directe procedunt. *Pulmo* inflatus abiit, inquit, in membranam tenuissimam, tota anima-

Gassend.
in vita Pei-
rescii l. 5.
p. 325.

Chamaeleon Cinereus Verus .



Chamaeleon .



Crocodylus . Crocodyll

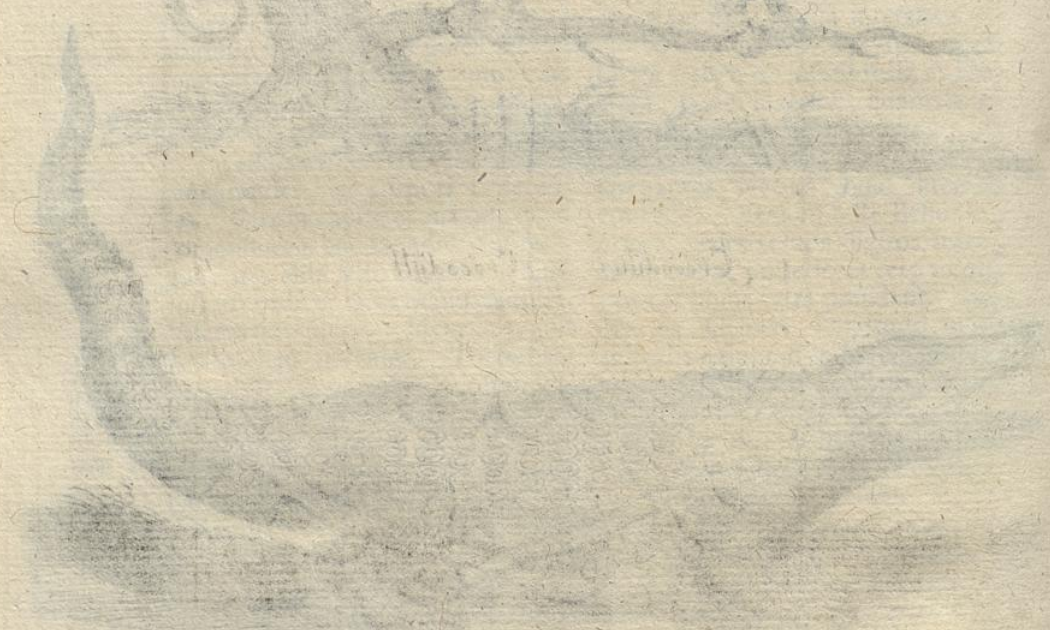


Laudiuerba .



ad.
Pci.
l. 5.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.



N.H.

Loch

Bello
serv.
c. 34
Cibus
Plin.
h. 8.

H. a.

Gene

Anip.



nimali ambitu aequalem. In *imo ventre* nullum peritoneum, sed membrana solum partes dextras a sinistris dirimens. Non item *lien*, non *vesica*, non *renes*, sed carunculae solum observatae sunt, quae genitalia forte fuerunt. *Lingua* est pedalis prope longitudinis. Habentur in Asia, Africa, India et Madagascar insula. Cauri hortorum sepibus ad Nili ripas insident. Per solum raro vagantur, quod sibi cerastis et viperis metuant. Bellonius in fruticibus Rhamni plurimos conspexit. Aere vititare credidere veteres, muscas, locustas, erucas, scarabaeos vorare observatum a recentioribus, a Peirescio vermiculis, qui ex farinaceis matris colliguntur, vehementer delectari. *Lingua* ut promuscide utuntur, quam iaculi instar evibrant, et tanta quidem celeritate, ut pene visus aciem effugiat. Id praestatur, addit Gassendus beneficio officuli, quod bifurcatione quadam implantatur utrinque ad extremas fauces, et caetera teres secundum oris longitudinem, deservit impli-
Locus.
 Bellon. ob-
 serv. l. 2.
 c. 34.
 Cibus.
 Plin. H.N.
 l. 8. c. 33.
Generatio.
 Antipathia.

ferum, innoxium alioqui Plinius fa-
 cit. *Naturam* et quaedam alia si at-
 tendas, nunquam os aperit, inquit
 Plinius, sed totius oculi versione cir-
 cumspicit. Ipse celsus, hianti sem-
 per ore. Defuncto pallor est. Hi-
 bernis mensibus latet, ut lacertae.
 Coloris natura mirabilior. Mutat
 namque eum subinde et oculis, et
 cauda, et toto corpore, reddit-
 que semper, quemcunque proxime
 attingit, praeter rubrum candidum-
 que. De pallore idem Ambrosinus
 affirmat, et quidem experientiae
 innixus. De coloris mutatione ad-
 dit, et candidum recipere, adducto
 viri nobilis testimonio, qui sudario
 seu muccinio inclusum, ideo periisse
 putabat, quod eiusdem albedinem
 mentiretur. At Peirescii Chamae-
 leontes rerum obiectarum colores
 non induebant. Seu virides, seu
 cinerei sint, inquit Gassendus, atro-
 rem solum quendam subeunt, qua
 parte ad solem aut ignem obvertun-
 tur. Id rarum et admirabile, non
 moveri oculos Chamaeleontis con-
 ingatos, sed uno aliquorsum spe-
 ctante, reliquum vel stare immotum,
 vel in aliam partem deflecti. Defle-
 ctuntur quoque versum, propter
 quatuor trochleolas, nulla ostenta
 distinctione iridis, sed sola pupil-
 la, ad quam cornea undique, cum
 sit ut corpus reliquum radiata, varie-
 gata, granulata terminatur. In-
 colis Cochinchinae in cibus esse au-
 ctor relationis illius prodidit. Mul-
 ti simul colligati venduntur, emti
 in ignem coniiciuntur, eidemque ita
 vinculo adusto reluctantur, ut ince-
 dere conentur, tandem superati tor-
 rentur. Pelle abrafa, caro candi-
 dissima remanet, quae in liquore bu-
 tyro nostro simili coquitur. Habet
 et in medicina usum. Ad epilepsiam
 profligandam Trallianus eum in fi-
 ctili novo cum oleo decoquit, donec
 tabescat. Ad podagram vero depel-
 lendam, unguentum mirabile com-
 ponit, quod apud ipsum vide. Ar-
 noldus Villanovanus *lingua* super ob-
 liviosum suspenfa, memoriam reddit.
 Alii ad evitanda puerperii pericula
 eandem

Plin. H.N.
 l. 8. c. 33.
 Naturae.
 Plin. l. c.
 et. l. 28.
 c. 8.

Gassend.
 l. c.

Ufus in
 Cibus.

Ufus in Me-
 dicina.

eandem alligant. Marcellus hypochymata felle tollit. *Cor* Plinius contra quartanam in lana nigra primaef tonfurae involvit. Decoctum Chamaeleontis viridi colore in balneo asperfos inficere, caput et guttur, lignis quernis adusta, imbres et tonitrua ciere; lingua cum radice herbae chamaeleontis et cynoglossae, homines obmutescere cogi, *hepar* amatoria dissolvere, *intestina* et excrementa cum simiarum urina mista, odium hominibus conciliare, si ianuis illinantur, armum dextrum ad hostes superandos va-

lere, Democriti apud Plinium sunt ineptiae. Integrum enim de eo Plin. H.N. 1.28. c. 8. scripsit librum. Palamque est, *addit Plinius*, virum alias sagacem et vitae utilissimum, nimio iuvandi mortales studio prolapsum. Quantum ad *differentias*, Bellonius varias eius Differentiae. species observavit. Pallentes in Aegypto, in Arabia praedictis multo minores colorisque diversi. Albicantes erant, subtilvi, et rubentibus maculis distincti. Nos hic pallidi, nigri et varii icones Bellon. de diff. c. 1. c. 2. damus.

CAPUT VIII.

De Crocodilo.

Nomen.

De Crocodilo hic agimus, quia ad lacertorum genus refertur, et Palladius hanc bestiam, generis vocabulo *lacertum* adpellat. Graecis dicitur *κροκόδειλος*, et quandoque *κροκόδειλος*, a quibus et Latini sumserunt sine dubio, *πὰρ τὰς κροκάς φοβεῖσθαι*, quod littora timeat. *δειλός* Graecis timidus. Hesyfchius *τὸ λην* et *δεμδρίτην* vocat. Aegyptii *χρμψάν*, vel *χαμψάν*, a quo Turcarum Kimfac, quod eadem indidere. Lexicon Aegyptiacum Kircheri habet *πιχαρουνι*. Statio est fera Pharia, Alberto Tenchea. In Arfinoitica praefectura, teste Strabone dicebatur Suchus, Indis Cayman. Lacertae figuram repraesentat. Croceo est colore, ventrem si excipias, qui subalbidus. *Corium* sub ventre molle, ut facile sauciari possit, in reliquis partibus tam durum, ut ne bombardae manuariae globo cedat. Visus ad viginti quinque, immo viginti sex cubitos excrevissē. Ille aetate Psammetichi, teste Plutarcho; hic, Amasidis prodeunte Aeliano. Circa urbem Panamam, ultra centum pedes in longitudinem crescunt. *Caput* habet latum, *rostrum* suillum, rictum oris usque ad locum aurium productum, *oculos* praeduros et suillis similes, ut Plin. H.N. 1.8. c. 25. Albertus prodidit. *Palpebram* inferiorem sine ulla nictatione. *Den-*

tium series pectinatim stipatur, et quidem magnorum, albicantium, robustissimorum. Sexaginta post Aelianum Gesnerus numeravit. Aelian. H. A. 1. 10. c. 21. Plures superiorem maxillam munientes deorsum prominent, ita, ut ore etiam clauso conspiciantur. *Lingua* quia indifcreta, non mirum Plinium post Diodorum Siculum scripsisse, *unum hoc animal terrestre linguae usu caret*. Unum superiore mobili maxilla. *Lien* est parvus. *Testes* internis lumbis adhaerent. *Spina* sexaginta vertebrae, quas totidem nervi colligant, constat. *Crura* cum pedibus acutissimis unguibus armatis in latera parum flectuntur. *Cauda* longitudine reliquum corpus aequat. Gesnerus in ea pinnam per septem digitos ad postremam usque partem observavit. Primus quinque Crocodilos Romae, Aedilitatis suae ludis, M. Scaurus temporario Euripo ostendit. Inveniuntur in Africa, Asia, et America. In Nilo inprimis et vicinis ipsi stagnis, Nigro fluvio, Gange circa Bengalam, in Bamboto flumine iuxta Atlantem, quod Solinus prodidit, non longe a Chalcidone, sed parvi, quod Strabo, Acosta aquis in America calidis Acosta Hist. Ind. Occid. 1. 3. c. 15. delectari scripsit, sed in Peruana usque ad Pacram non inveniri, inde frequentissimos esse. *Quidam* luto vivere dixerunt, sed Cibus. vera

Kircher. p. 172.
Linguae Aegypt. restitutae.
Descriptio
Aristot. H. A. 1. 2. c. ult.

Aelian. H. A. 1. 17. c. 6

Plin. H.N. 1.8. c. 25.

Aelian. H. A. 1. 10. c. 21.

Arist. H. A. 1. 1. c. 10.

Aristot. H. A. 1. 3. c. 1.

Plin. H.N. 1.8. c. 26.
Scalig. Exercit. 196.
Locus.

Acosta Hist. Ind. Occid. 1. 3. c. 15.
Cibus.